РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
REPUBLIKA E MAQEDONISË SË VERIUT
Агенција за поттикнување на развојот на земјоделството
\gjencia për nxitje të zhvillimit të bujqësisë
Бр./Nr. 03-134/1
01-06-2021 20 ___ год./vit
Битола-Manastir

Годишен план за спречување на корупција
ЗА 2021 ГОДИНА

на

Агенцијата за поттикнување на развојот на земјоделството

(АПРЗ)

април, 2021

СОДРЖИНА:

1. Поимање на корупцијата....7
2. Претставување на Агенција за поттикнување на развој на земјоделството....9
2.1. Визија....11
2.2. Мисија....11
2.3. Статус на Агенција за поттикнување на развој на земјоделството....11
3. Антикорупциски план....13
3.1. Принципи на работење во борба против корупцијата....14
3.2. Анализа на ризични области за корупција....15
3.3. Цели на антикорупцискиот план....16
3.4. Активности во насока на реализација на приоритетните цели се:....20
3.5. Мерки за отстранување на корупција....20
4. Одговорност и процес на следење....25
5. Заштита на вработените....27
6. Известување....27

Листа на поими

Корупција: Законот за спречување судир на интереси ја дефинира **корупцијата** како „злоупотреба на функцијата, јавното овластување, службената должност или положба заради остварување корист, директно или преку посредник, за себе или за друг".[1] Притоа, под овој поим се опфатени и поимите:

- *пасивна корупција* – намерно делување на службено лице, кое директно или преку посредник, бара или прима корист од каков било вид, за себе или за трето лице, или прифаќа ветување на ваква корист, со цел да делува или да се воздржува од делување во согласност со своите обврски или да ги врши неговите надлежности спротивно на службените обврски и
- *активна корупција* - намерно делување на кое било лице кое директно или преку посредник, ветува или дава корист од каков било вид на службено лице, за него или за трето лице, со цел да делува или да се воздржува од делување во согласност со неговите обврски или да ги врши неговите надлежности спротивно на службените обврски.[2]

Јавен интерес: иако не постои единствена законска формулација застапена во сите прописи, прифатеното толкување е дека под јавен интерес се подразбираат сите права и обврски на граѓаните и правните лица во државата кои како такви се утврдени и гарантирани со уставот и законите во една држава како и ратификуваните меѓународни договори. Притоа, јавниот интерес, онака како што е дефиниран во Законот за спречување судир на интереси, претставува „заштита на основните слободи и права на човекот и граѓанинот признати со меѓународното право и утврдени со Уставот на Република Северна Македонија, спречување на ризиците за здравјето, одбраната и безбедноста, заштита на животната средина и на природата, заштита на сопственоста и на слободата на пазарот и

[1] Закон за спречување на корупцијата и судирот на интереси, чл.2, став (1), „Службен весник на Република Македонија, бр. 12/19"

[2] Закон за спречување на корупцијата и судирот на интереси, чл.2, став (2), „Службен весник на Република Македонија, бр. 12/19"

претприемништвото, владеење на правото и спречување на криминалот и корупцијата".[3]

Приватен интерес: материјален или нематеријален интерес на службеното лице што може да влијае врз неговото одлучување при вршењето на јавните овластувања и должности.[4]

Судир на интереси: состојба во која службеното лице има приватен интерес што влијае или може да влијае врз непристрасното вршење на неговите јавни овластувања или службени должности.[5]

Ризик од корупција: кој било вид на внатрешна или надворешна слабост или постапка која претставува можност за појава на корупција во рамките на државни органи, јавни претпријатија и други институции од јавниот сектор и кој ги вклучува прашањата за судир на интереси, неспоивост на функции, примање подароци и други нелегални плаќања, лобирање, недостаток на систем за заштита на укажувачи, измами, несоодветно користење на овластувањата, дискрециони овластувања, финансирање на политички партии и кампањи спротивно на закон, тргување или недозволено користење на информации, транспарентност на постапки и документи и други прашања од значење за интегритетот.[6]

Интегритет: законито, независно, непристрасно, етичко, одговорно и транспарентно вршење на работи со кои службените лица го чуваат својот углед и угледот на институцијата во која се одговорно лице, односно се вработени, ги елиминираат ризиците и ги отстрануваат сомневањата во можноста од настанување и развој на корупција и со тоа обезбедуваат доверба кај граѓаните во вршењето на јавните функции и во работата на јавните институции.[7]

---

[3] Закон за спречување на корупцијата и судирот на интереси, чл.8, став (8), „Службен весник на Република Македонија, бр. 12/19"

[4] Закон за спречување на судир на интереси, чл. 3, став (1), ал.3, „Службен весник на Република Македонија, бр. 128/09"

[5] Закон за спречување на корупцијата и судирот на интереси, чл.2, став (3), „Службен весник на Република Македонија, бр. 12/19"

[6] Закон за спречување на корупцијата и судирот на интереси, чл.2, став (6), „Службен весник на Република Македонија, бр. 12/19"

[7] Закон за спречување на корупцијата и судирот на интереси, чл.8, став (7), „Службен весник на Република Македонија, бр. 12/19"

Непотизам: во најширока смисла, се дефинира како „влијание на семејните и роднинските врски при донесување на одлуки за вработување и склучување на јавни (управни) договори (најчесто во постапките за јавни набавки и издавање на дозволи)“.[8]

Клиентелизам: давање привилегии или придобивки на клиентот во замена за услуги, придобивки или во политички контекст, гласови.[9]

Кронизам: најчесто опфаќа ситуации во кои се претпочитаат пријатели или соработници, без оглед на тоа колку се соодветни. Најголема веројатност за појава на кронизам има во контекст на именувања, но може да се појави и во која било инстанца кога се практикуваат дискреционите права.[10]

[8] https://old.dksk.mk/fileadmin/Drzavni_programi/Drzavna_Programa_-_Sudir_na_interesi_2008-2011.pdf-Државна програма за превенција и намалување на појавата на судир на интереси со акционен план

[9] https://www.antibriberyguidance.org/glossary-Зборник на Глобалното упатство на Транспаренси Интернешнл против мито

[10] https://www.osce.org/files/f/documents/4/2/13743.pdf- Канцеларија на Координаторот за економски активности и активности за заштита на животната средина, ОБСЕ. „Најдобри практики во борбата против корупцијата“

Вовед

Како резултат на заложбите на Владата на Република Северна Македонија во борбата против корупцијата, Агенцијата за поттикнување на земјоделството го изготви Годишниот план за спречување на корупцијата, кој има за цел да ги олесни напорите и заложбите во борбата против корупцијата, да придонесе кон нејзино искоренување и да спречи нејзина понатамошна појава, да обезбеди непречен развој на демократијата, владеење на правото,како и да обезбеди квалитетна, ефективна и ефикасна јавна служба, целосно ослободена од коруптивни практики, која ќе биде вистински сервис за сите граѓани на Република Северна Македонија. Составен дел на овој план се утврдените мерки и активностите кои АПРЗ ќе ги преземе во претстојниот период во однос на сите претходно идентификувани области, со цел да ги минимизира ризиците, да се справи со предизвиците и да ги отстрани слабостите, за да биде што подобар партнер и сојузник во борбата против корупцијата и тоа преку точно утврдена динамика, одговорности и начин на известување.

Дополнително во овој документ е даден краток осврт на профилот на Агенцијата, неговите цели, надлежности, закони и останати документи, како и целите за кои е изготвен документот. Понатаму, документот содржи и Анализа за ризичните области за корупција во рамките на делокругот на работењето, кој всушност претставува наративен опис на моментална состојба и алатка за идентификување на предизвиците и слабостите.

Главен фокус на Годишниот план на АПРЗ се става на интерниот аспект, односно кои мерки треба да ги преземе за да превенира и спречи корупција однатре, во самата институција.

Во тој контекст, АПРЗ го изготви овој план, кој ќе биде водич за понатамошните активности кои АПРЗ ќе ги преземе за борба против корупцијата.

1. Поимање на корупцијата

Не постои универзална дефиниција за корупција во литературата, меѓутоа објаснувањето за корупцијата скоро секогаш се поврзува со стекнувањето на противправна лична корист на поединец или група на штета на јавните финансии и воопшто, јавниот интерес во земјата. Корупцијата е динамична појава која има многу форми и се поврзува со различни историски, психолошки, економски, правни, политички, социолошки и други фактори. Непостоењето на општоприфатена дефиниција за корупцијата не е пречка да се дејствува против корупцијата, меѓутоа потребно е да се постигне согласност помеѓу носителите и извршителите на антикорупциската политика за истоветно (или барем слично) разбирање на поимот „корупција" или „коруптивно однесување". Во Законот за спречување на корупцијата и судирот на интереси на Република Северна Македонија (чл. 2 Службен весник на РМ 12/2019) стои: „под корупција, во смисла на овој закон, се подразбира злоупотреба на функцијата, јавното овластување, службената должност или положба за остварување на корист, директно или преку посредник, за себе или за друг". Понатаму, „под судир на интереси се подразбира состојба во која службеното лице има приватен интерес што влијае или може да влијае врз непристрасноста при вршење на неговите јавни овластувања или службени должности".

Категорија која задолжително се разгледува при дискусија за корупцијата е интегритетот. Интегритетот е квалитет на дејствување во согласност со општо прифатените морални вредности и норми во корист на јавниот интерес. Интегритетот и корупцијата се две спротивставени појави, односно секое коруптивно дејство подразбира кршење на интегритетот. Од друга страна, не секое кршење на интегритетот значи коруптивно однесување. Во контекст на спречувањето на корупцијата, интегритетот подразбира моќта што ја носи определена функција да се користи исклучиво за остварување на јасно дефинирани и јавно декларирани цели. Согласно Законот за спречување корупција и судир на интереси (чл. 4 Службен весник на РМ 12/2019), „службеното лице во вршењето на својата функција е должно да внимава на евентуален судир на интереси и при извршувањето на јавните овластувања и должности не смее да се раководи

од лични, семејни, верски, партиски и етнички интереси, ниту од притисоци и ветувања од претпоставениот или од друго лице".

Горенаведеното упатува дека поимањето на корупцијата и на судирот на интереси во македонската правна терминологија е доста широко. Ваквото поимање дава простор за опсежно дејствување против корупцијата, меѓутоа отвора и дискусија дали определено однесување или постапка е од коруптивна природа и/или дали може да поттикне создавање на модел на коруптивно однесување. Илустрација за дилема околу (не)коруптивната природа на постапката има во ситуација кога примателот на јавна услуга по сопствена волја (без присила, притисок или барање) му дава подарок на давателот на услугата. Третманот на подароците е јасно пропишан во македонската регулатива согласно нивната вредност, меѓутоа во пракса често се дебатира околу влијанието на општествените обичаи во насока на поттикнување/охрабрување на коруптивно однесување. Имено, лицето кое пружа јавна услуга добива плата за својата работа, а давањето подарок од страна на примателот на услугата по нејзина/негова волја како благодарност за завршената работа е дозволено во вредност согласно законските норми. Меѓутоа, „обичајот" на давање и примање подароци може да поттикне создавање на модел на коруптивно однесување, односно да се поттикне размислувањето кај поединците дека со подароци се добива подобар третман, па почнува да расте и вредноста на подароците надвор од законските граници. Законската регулатива пропишува законски мерки во вакви ситуации, меѓутоа примената на оваа регулатива во пракса наидува на тешкотии. Честопати, давањето на подароци се смета за „ситна" корупција на која не се обраќа доволно внимание од страна на институциите зашто навидум не повлекува голема штета, а всушност е потребно да разгледаат кумулативните ефекти (финансиски), како и ефектите врз етичките вредности во општеството за да се процени вистинското и долгорочното влијание на „обичајот" на давање/примање подароци. Слични дилеми има многу. Со цел да се намалат можностите и просторот за коруптивно дејствување, потребно е прецизно дефинирање на законската регулатива во сите области, посебно во критичните со високи ризици од корупција, имплементација на законите и навремено санкционирање на случаите на корупција. Негативните ефекти од корупцијата се огромни и далекусежни, опфаќајќи ги јавниот, приватниот и граѓанскиот сектор. Корупцијата ја поткопува довербата во владините

институции, ефикасното користење на јавните ресурси и претставува закана за општеството заради ерозијата на вредностите преку коруптивното однесување. Корупцијата се појавува во бројни форми од кои најчесто застапени се следните:

- Злоупотреба на службена должност
- Поткуп
- Тргување со влијание
- Користење на службени добра за лични потреби
- Судир на интереси
- Изнуда
- Непотизам
- Кронизам
- Само-договарање (доделување на договор на сопствена или роднинска фирма).

2. Претставување на Агенција за поттикнување на развој на земјоделството

Постамент врз кој што се уредува целокупното работење на АПРЗ е нејзината основна функција - давање на стручна помош на земјоделските стопанства со цел зголемување на квалитетот, квантитетот и профитабилноста на земјоделското производство со оптимално искористување на расположливите ресурси. Адаптацијата и следењето на современите трендови во земјоделството претставува *conditio sine qua non* (услов без кој не се може) во рамките на развојот на АПРЗ.

Советодавните услуги се дизајнираат и обезбедуваат преку: практична примена на научните и техничките сознанија насочени според потребите на пазарот; јакнење и соработка на земјоделските здруженија; поддршка во спроведувањето на владините програми и мерки наменети за индивидуалниот земјоделски сектор; воспоставување и примена на информативни системи во функција на подобрување на следливоста на земјоделските активности и размена на информации со чинителите во

агрокомплексот. Сето тоа придонесува во подобрување на состојбата во земјоделскиот сектор, правејќи го конкурентен, што директно влијае на подобрување на севкупниот економски развој.

Развојот на земјоделскиот сектор во многу зависи од институционалното зајакнување на самите институции и зголемување на квалитетот на услугите во земјоделскиот сектор. Зајкнувањето на националната советодавна служба – АПРЗ како значаен елемент во развојот на земјоделството, директно влијае кон подобрување и надминување на финансиските потешкотии на земјоделците и подобрување на квалитетот на нивниот живот, преку давање на директна поддршка со советодавни услуги. Ваквото институционално зајкнување на АПРЗ ќе оди во насока на ефикасна реализација на нејзините поставени цели, а тоа пак ќе придонесе во подобрување на општата ситуација во земјоделскиот сектор. Фундаментот на кој што ќе се базира институционалното зајакнување и прогрес на АПРЗ е формализацијата на активностите и системите во неа.

Преку ваквото нивно конкретизирање и утврдување, се има јасна слика за институционалната и организациона поставеност на АПРЗ, начинот на нејзиното функционирање, правата и обврските на вработените, воспоставените системи за реализација на активностите, врските со органите на државната управа, институции, организации и другите правни и физички лица, корисниците на услугите на АПРЗ како и воспоставениот систем за мониторинг и евалуација.

Формализацијата на активностите и системите во АПРЗ претставува процес чија што есенција се состои од нивна темелна анализа, компарирање со други советодавни субјекти, акултурација со претходна адаптација на акти, востановување на ефикасен систем на работење и негова контрола, како и мониторинг и верификација при имплементирањето.

Моментално територијалната распространетост на АПРЗ е со 30 работни единици (во понатамошниот текст: РЕ) со седиште во 30 урбани општини, сместени во 8 регионални центри низ државата. Според територијалната поделба во државата има 80 општини од кои повеќе од половината се рурални. Согласно ваквата распределба на РЕ во АПРЗ, пристапот до советодавните услуги на АПРЗ не е подеднакво достапна за сите земјоделци кои имаат потреба од нив, особено оние од

најоддалечените места. Ова ја нагласува неопходноста од проширување на структурата на АПРЗ во насока на подобра територијална застапеност и прилагодување на потребите на клиентите.

2.1.Визија

Да бидеме високопочитуван и препознатлив советодавен центар меѓу земјоделците во функција на примена на најсовремените научни и технички сознанија насочени кон современо, продуктивно и конкурентно земјоделско производство.

2.2. Мисија

Креирање и испораката на широк спектар на квалитетни, навремени, искористливи и применливи совети, целосно прифатени и практицирани од страна на земјоделските стопанства, кои ќе овозможат да се постигне одржливо конкурентно земјоделско производство и рамномерен рурален развој, со силно развиена сензибилност и адаптибилност на барањата на пазарот.

2.3. Статус на Агенција за поттикнување на развој на земјоделството

АПРЗ е основана со Законот за основање на Агенција за поттикнување на развојот на земјоделството (Сл. Весник на РМ 3/98, 43/14, 64/18 и 27/19). Согласно Законот за основање и Законот за организација и работа на органите на државната управа (Сл. Весник на РМ бр. 58/2000, 44/2002 и 82/08), АПРЗ е дефинирана како орган на државната управа, има својство на правно лице и е самостојна во својата работа.

Согласно Законот за изменување и дополнување на Законот за државни службеници (Сл. Весник на РМ бр. 114/09), вработените во АПРЗ од 01.01.2012 година имаат статус на државни службеници.

Други позначајни закони и акти според кои што АПРЗ се раководи во своето работење се: Законот за земјоделство и рурален развој; Законот за административни службеници; Закон за организација и работа на органите на државната управа; Закон за буџетите; Закон за извршување на буџетот; Закон за јавна внатрешна финансиска контрола; Закон за јавните набавки; Закон за воспоставување на мрежа на сметководствени податоци од земјоделски стопанства; Методологија за стратешко планирање и подготвување на годишен план за работа согласно препораките на Владата на РСМ; Упатство за начинот на постапување на министерствата и другите органи на државната управа во процесот на подготвување на Стратешкиот план и Годишниот план за работа; Упатство за начинот на постапување на министерствата и другите органи на државната управа во процесот на следење, оценување и известување за спроведувањето на Стратешкиот план и Годишниот план за работа; како и други законски и подзаконски акти кои што регулираат одредени сегменти од работењето на АПРЗ. Позначајни општи акти на АПРЗ кои што ја дефинираат нејзината структурна, организациона и функционална сфера се: Статутот, Правилникот за внатрешна организација, Правилникот за систематизација на работните места, Деловникот за работа на Управниот одбор, Правилник за работа и работни процеси, Функционално – организациона анализа во насока на зајакнување на капацитетите на АПРЗ и сл.

АПРЗ преку системот на давање на советодавни услуги на земјоделските стопанства (ЗС), има за цел да овозможи трансфер на знаења и информации, како и нивна имплементација кај ЗС во насока на подобрување на квалитетот и квантитетот на земјоделското производство со економска оправданост, конкурентност на македонските пазари во ЕУ и пошироко, одржлив развој на земјоделството во руралните подрачја, како и поддршка во развојот и реализацијата на аграрната политика со одржување на база на податоци од ЗС преку теренски посети на ЗС. АПРЗ е одговорна за давање на стручна помош на ЗС со цел зголемување на квалитетот, квантитетот и профитабилноста на земјоделското производство со оптимално искористување на

расположливите ресурси и нивна поголема искористеност во пазарно ориентираните и рурални средини.

Советодавните услуги се дизајнираат и обезбедуваат преку: практична примена на научните и техничките сознанија насочени според потребите на пазарот; јакнење и соработка на земјоделските здруженија; поддршка во спроведувањето на владините програми и мерки наменети за земјоделскиот сектор; воспоставување и примена на информативни системи во функција на подобрување на следливоста на земјоделските активности и размена на информации со чинителите во агрокомплексот.

3. Антикорупциски план

Антикорупцискиот план (понатаму во текстот „АКП“) е политика на Агенцијата за поттикнување на развојот на земјоделството (понатаму во текстот АПРЗ) за преземање на севкупни мерки за спречување на корупција во АПРЗ, унапредување на професионален и етички план на вработените, создавање задоволни вработени и задоволни корисници на нивните услуги и зголемување на општествената одговорност на работењето на АПРЗ во целина.

АКП вклучува трајни и повремени (додатни) мерки и активности кои АПРЗ ќе ги спроведе со цел на јакнење на своето антикорупциско делување и јакнење на антикорупциската свест меѓу нејзините вработени.

Антикорупцискиот план со трајни мерки и активности е јавен документ.

Поединечни конкретни антикорупциски активности, можат да содржат и доверливи податоци кои се достапни исклучиво на овластени лица во АПРЗ.

Сите вработени во АПРЗ се должни да го поддржат спроведувањето на сите антикорупциски барања и активности.

3.1.Принципи на работење во борба против корупцијата

Целта на Антикорупциискиот план (АКП) е да го поддржи управувањето со АПРЗ со сите механизми што ја спречуваат корупцијата, како во односите на АПРЗ со деловните партнери и клиенти, така и во рамките на АПРЗ во односите со вработените, законитоста на работата на АПРЗ и нејзината одговорност кон јавноста и поширокаата заедница.

Во своето работење преку примена на главните елементи на борбата против корупцијата кои произлегуваат од **Националната стратегијата за спречување на корупција и судир на интереси**, усвоена од Владата на Република Северна Македонија, АПРЗ ја поддржува апликацијата на следните принципи:

- Принципот на владеење на правото - што подразбира обврска за почитување на законската постапка, принципите и спроведувањето на важечкото законодавство;
- Принцип на добра практика - обврска за усогласување на деловната политика со најдобрата практика потребна за ефикасна борба против корупцијата;
- Принцип на одговорност - преземање на целосна одговорност од страна на раководната структура при креирање деловна политика и нејзино ефективно спроведување;
- Принцип на превенција - обврска за усвојување и спроведување мерки за отстранување на причините за корупција, вклучително и отстранување на сите недостатоци што влијаат врз неа;
- Принцип на ефективност - постигнување континуиран напредок во создавањето и спроведувањето на мерките за спречување на корупцијата;
- Принцип на соработка - обврска за заедничко дејствување во спроведувањето на антикорупциската политика;
- Принцип на транспарентност - обврска да се обезбеди транспарентност при донесување одлуки и да се обезбеди пристап до информации во согласност со законските обврски и земајќи ги предвид деловните околности;
- Принцип на соработка со граѓанското општество - обврска за подобрување на соработката со граѓанското општество;

- Принцип на самооценување - доследно и редовно следење на спроведувањето на деловните активности, проценка на ризикот од корупција и преземање соодветни мерки.

3.2. Анализа на ризични области за корупција

Потребна е внимателна анализа на ризиците и на ситуациите коишто може да доведат до потенцијален судир на интереси и корупција при вршењето на службените работи, за што е потребно навремено преземање мерки за отстранување на можноста за судир на интереси и корупција.

Вработените во Агенцијата при извршувањето на работните задачи не смеат да го доведат личниот, материјалниот и нематеријалниот интерес во судир со јавниот интерес и со нивниот статус да предизвикаат судир на интереси.

Потребно е да се водат од принципите на законитост, ефикасност, доверливост, независност, самостојност, чесност, професионалност, отчетност и транспарентност.

Секој вработен е потребно да има висок степен на познавање на кодексот на административни службеници, каде е утврдено дека службениците не смеат да се постават во материјална или друга зависност од граѓани или органи, не смеат да ги користат службените овластувања со цел стекнување лична корист и имаат обврска да се спротивставуваат на сите форми на корупција во рамките на Агенцијата.

Со цел да се постигнат целите на овој план, главниот фокус на планот е ставен на пет целни (тематски) области:

1. подобрување на услугите со акцент на зајакнување на отчетноста за успешно извршување на задачите и промовирање на градење на интегритет и транспарентност,
2. водење деловни активности на правилен, етички, економичен, ефикасен и ефективен начин,
3. усогласување на работењето со законските регулативи, политики, планови и процедури,

4. заштита на имотот и другите ресурси од загуби предизвикани од лошо управување, неоправдано трошење и употреба, неправилности и измами,
5. навремено финансиско работење и следење на деловните резултати.

3.3. Цели на антикорупциискиот план

- **Административно зајакнување во насока на намалување на ризикот од корупција и судир на интереси**

Намалување на ризикот за корупција на вработените во однос на хоризонталните и вертикалните надлежности за креирање и имплементација на политиките за управување со човечките ресурси, воведување на унифицирани внатрешни процедури со почитување на стандардите за квалитет, оптимизација на извршувањето на работните задачи на вработените и унапредување на соработката со сите засегнати страни, се основните постулати на оваа цел.

Во таа насока, потребно е:

- Зајакнување на капацитетите со квалификувани и обучени кадри
- Примена на Системот за управување со квалитет ИСО
- Мерење успешност во работењето и испорака на квалитетни услуги
- Унапредување на квалитетот на работата со странки
- Јакнење на интегритетот на вработените и градење на култура на нетолерантност кон корупцијата
- Партиципативно креирање на политики
- Квалитетна и навремена размена на податоци меѓу институциите

Непристрасна, ефикасна, ефективна администрација, која е независна од политичко влијание е еден од клучните делови во борбата против корупцијата. Администрацијата мора да работи на принципите на етичност и интегритет, а нејзините механизми за санкционирање на неетичкото и коруптивно однесување мора да се направат пофункционални. Јавната перцепција за независна, ефикасна, непристрасна администрација и довербата во истата е важен предуслов за

успешноста на антикорупциската политика и доброто владеење на правото во земјата.

За таа цел, неопходно е зајакнување на капацитетите, преку одделението за човечки ресурси, во институцијата во однос на примената на законските и подзаконските акти. Во таа насока, се работи и на зајакнување на меѓуинституционална соработка преку воведување прирачници, водичи, виртуелни обуки и сл.

Стратешки приоритет е да се обезбеди: надминување на недостатоците и поедноставување на процедурите во управувањето со човечките ресурси, ориентираност кон граѓаните преку унапредени практики, поддршка на политиките за обезбедување еднакви можности на вработените и отворена и транспарентна комуникација. Исто така, стручното усовршување и развојот на човечките ресурси претставува алатка за постигнување на професионално, компетентно и ефективно работење на службениците.

Преку соодветни алатки за оценка на квалитетот на работата на институцијата, АПРЗ ќе спроведе мерење на работа најмногу во однос на насочената за давање на услуги кон клиентите, со што ќе овозможи подобрување на квалитетот на работењето и испорачување на квалитетни услуги.

Со спроведени анкети ќе се истражува задоволството на корисниците од добиените услуги, а преку овој механизам индиректно може и да се утврди потенцијално присуство на практики поврзани со корупција, кронизам и клиентелизам. Со спроведување на овие активности се очекува да се подобри работењето на институцијата преку мобилизирање и фокусирање на работата на сите вработени, оние кои даваат услугите, вработените од првата линија на комуникација со клиентите, вработените задолжени за политики, стратегија и истражување, како и раководителите – со заедничката цел: подобрување на услугите и задоволството на клиентите.

- **Зајакната контрола и надзор на јавни набавки и процесот за управување со јавните финансии**

Трошењето на буџетските средства е најчест извор на корупциски закани кои Агенцијата се обидува да ги елиминира со стандардизирање на процесите за јавни набавки и зголемување на транспарентноста.

Во таа насока, ќе се спроведува:

- Контрола врз спроведувањето на јавните набавки
- Зајакнување на капацитетите за јавни набавки
- Објавување на web на планот за јавни набавки; линковите до објавите на ЕСЈН на огласите за јавни набавки и тендерски документации; Известувањата за склучен договор и за реализација на договорите како и самите договори за јавни набавки и нивните анекси
- Унапредено и транспарентно Финансиско-сметководствено работење
- Споделување со јавноста на: годишниот буџет, извештаите за реализација на буџетите и завршните сметки

Преку процесот на јавни набавки во јавниот сектор, учесниците се под ризик од коруптивни практики заради остварување финансиски добивки. Затоа, со цел да се заштити јавниот интерес, да се добие најдобрата вредност за јавните трошоци, да се обезбеди фер конкуренција во постапките и правичен третман на понудувачите, неопходно е да се постигне највисоко ниво на транспарентност на процесите, зајакнување на капацитетите со квалификувани и обучени кадри за спроведување на јавните набавки, засилување на контролата врз спроведувањето на јавните набавки; зголемување на ефикасноста во реализацијата на јавните набавки и зголемување на личниот интегритет на лицата вклучени во нивно спроведување.

АПРЗ го води процесот на управување со јавните финансии преку механизмите за буџетирање, распределба, трошење и отчетност. Со цел намалување на потенцијалните можности за корупција во процесот на буџетирање, заложбата на АПРЗ се однесува во делот на креирање политики и подигнување на свеста за антикорупциските практики. Техничките форми за надминување на корупција во процесот на буџетска формулација се состојат во институционално учество во распределбата на средства по области или организациски единици. Со цел избегнување на корупцијата во форма на политичко влијание при искористување на дискреционо право врз приоретизирање на организациски единици или

области при буџетирањето, во институцијата буџетирањето е отворен процес со активно учество на сите засегнати страни.

- **Јакнење на принципите за отчетност и транспарентност во работењето-поактивна транспарентност**

Транспарентно и навремено објавување суштински информации ја зголемува довербата на граѓаните во работата на институцијата, како и заложбите кои институцијата ги презема за да превенира коруптивни практики. Со тоа, на службениците и граѓаните им се дава импулс за да се охрабрат да пријавуваат коруптивни практики или појави.

Во таа насока, АПРЗ ќе се фокусира на:

- Зголемување на институционалната транспарентност
- Објавување на информациите од Законот за слободен пристап до информациите од јавен карактер

Во ера на голема достапност до различни извори на информации, како и на лесно достапни можности за пласирање информации или дезинформации, голема е можноста јавноста да се здобие со погрешни сознанија во однос на работата на институцијата, како и во однос на корупцијата и она што таа го претставува. Ова може да резултира со поткопување на довербата на граѓаните во институцијата, како и со помала можност да се идентификуваат и пријавуваат потенцијалните коруптивни практики.

Затоа, со цел да се зајакне довербата на граѓаните кон институцијата, АПРЗ обезбедува пристап и можност на целокупната јавност да има увид во нејзиното работење. АПРЗ го овозможува ова преку транспарентно и навремено објавување на информации за нејзината работа преку користење релевантни канали за информирање. Притоа, АПРЗ континуирано ги користи и сите расположливи ресурси за информирање за да споделува информации и податоци во однос на корупцијата и мерките кои ги презема за да ја спречи нејзината појава.

На овој начин, АПРЗ придонесува во борбата против корупцијата и помага во напорите за зголемување на свесноста на јавноста за корупцијата, земајќи предвид дека свесноста на јавноста за негативните ефекти на корупцијата е основен дел на која било ефективна стратегија за превенција на корупцијата. Со тоа, не само што се споделуваат и обелоденуваат суштински информации за корупцијата, дотолку повеќе, на службениците и граѓаните им се дава импулс за да се охрабрат да пријавуваат коруптивни практики или појави.

Дополнително, во насока на поголема транспарентност и борба против лажни вести во однос на корупцијата, АПРЗ ќе продолжи да ја одржува комуникацијата со јавноста, преку обезбедување навремени и релевантни информации за антикорупциските мерки кои се преземаат, со што ќе се стесни просторот за ширење дезинформации, а граѓаните и службениците постојано ќе бидат точно и навремено информирани.

3.4. Активности во насока на реализација на приоритетните цели се:

Активност 1 - Долгорочна и формална посветеност на АПРЗ за спречување и борба против корупцијата, отчетност и транспарентност во работата
Активност 2 - Создавање предуслови за спречување и борба против корупцијата на сите нивоа
Активност 3 - Усвојување пристап „на нулта толеранција“ кон корупцијата
Активност 4 - Справување со проблемот со незаконски активности
Активност 5 – Континуирана едукација и информирање на вработените за превенција и борба против корупцијата

3.5. Мерки за отстранување на корупција

Моделот за спречување на корупција, дефиниран со овој план, е долгорочно решение. Мерките дефинирани во планот се предмет на постојана проценка и преглед и ќе се променат во случај на значителни

промени во областа на внатрешниот развој или во одредени посебни функционални области на антикорупција.

Активност 1. Долгорочна и формална посветеност на АПРЗ за спречување и борба против корупцијата, отчетноста и транспарентноста во работата.

Раководството мора да одговара пред корисниците на услуги, државата и другите партнери и мора да обезбеди разумни и прифатливи решенија за своите постапки и одлуки.

- **Мерка 1.1. Дефинирање и објава на веб-страницата на АПРЗ:** визија и мисија, општи и специфични цели за следниот тригодишен период; основни организациски вредности и основни принципи во врска со односите со трети лица (корисници на услуги, државата и други партнери)
- **Мерка 1.2. Дефинирање и објавување на етички кодекс** за основни вредности, морални принципи и правила на одговорно однесување и деловно работење во АПРЗ, односи со деловни партнери, обезбедување на доверливост на деловните податоци и елиминирање на судир на интереси.
- **Мерка 1.3. Дефинирање на работни места со висок степен на ризик во поглед на корупција и воведување на обврска за потпишување на „Изјава за доверливост и непристрасност“** со која вработените под целосна материјална и кривична одговорност потврдуваат дека ќе ги извршуваат своите должности во согласност со важечките законски прописи, се потпишува на почетокот на годината 31 јануари.
- **Мерка 1.4. Усвојување и објавување меѓу вработените „дисциплински правилник“** за вработените во АПРЗ што ќе содржи постапки во случај на корупција или сомневање за корупција (откривање, пријавување, соработка, санкции, итн.) кој ги одредува видовите и постапките на дисциплински мерки што можат да се преземат кога постои повреда на политиките и процедурите, т.е. Правила на етичко однесување.

- **Мерка 1.5. Подобрување на пристапот до информации** и за таа цел организирање и објавување на „листа на информации“ и одлуки за остварување на право на пристап до информации“, така како што е предвидено со Законот за слободен пристап до информации во Република Северна Македонија.
- Дефинирање на процедура за степенот на достапност на одредени информации и субјектите што можат да ги користат.
- **Мерка 1.6. Објавување на информации од интерес за јавноста на веб-страницата на АПРЗ (во согласност со дефинираниот степен на достапност) во соодветна форма, како што следува:**
  - Информации за работата на АПРЗ
  - Извештај на независен ревизор и ревизија на финансиските извештаи
  - Информации за јавни набавки
  - Информации за огласи за вработување
  - Информации од интерес за јавноста
- **Мерка 1.7. Континуирана соработка на АПРЗ со други институции** со цел спречување и борба против корупцијата, размена на информации помеѓу АПРЗ и Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство МЗШВ, Министерството за внатрешни работи и граѓаните, за обемот и појавените облици на незаконски активности

Активност 2. Создавање предуслови за спречување и борба против корупцијата на сите нивоа

Со цел секој вработен да придонесе за општа деловна благосостојба, да ја елиминира секоја можност да се доведе во ситуација што би се сметала за кривично дело корупција, потребно е да се утврди антикорупциска институционална структура:

- **Мерка 2.1. Лице за информации,** како одговорно лице за решавање на остварувањето на правото за пристап до информации, решавање на индивидуални барања и редовно објавување на информации и извршување на сите активности потребни за правилно водење на

информативниот каталог и официјалниот регистар (Врска - мерка 1.6 .)

- **Мерка 2.2. Лице за деловна етика**, како одговорно лице за прием на жалби од вработени, граѓани и други лица во врска со неетичко и можно, коруптивно однесување на вработените и за унапредување на етичкото однесување во односите со вработените
- **Мерка 2.3. Воспоставување и зајакнување на системите за финансиско управување и контрола.** Овозможување континуирана примена на контролни механизми, кои треба да обезбедат контрола и надзор над деловните активности и управување, со цел да се спречи корупцијата, вклучително и зајакнување на контролните механизми поврзани со проценка, идентификација и ублажување на ризикот.
- **Мерка 2.4. Подобрување и развој на системот за внатрешна контрола** со посебен акцент на контролата врз реализација на професионалните активности во АПРЗ
- **Мерка 2.5. Трајно зајакнување на организациската единица за внатрешна ревизија** на начин регулиран со меѓународните стандарди за внатрешна ревизија, етичкиот кодекс на внатрешните ревизори и како што е предвидено со Законот за јавни претпријатија и Законот за внатрешна ревизија во јавниот сектор. Обезбедување интегритет на ревизорските процеси и барање од ревизорите да постапуваат во согласност со правилата за ревизорско дејствување во случај на сомневање за измама и корупција.
- **Мерка 2.6. Известување за неправилности**

Воспоставување систем за пријавување на сите видови незаконски активности и корупција и регулирање на системот за примање и регистрирање на извештаи за незаконитости и неправилности, воведување телефонска линија и воведување на специјална електронска линија за примање извештаи во одделот за внатрешна контрола (преку телефонска линија) и лице за неправилности (преку електронска пошта e-mail).

Активност 3. Усвојување пристап „на нулта толеранција“ кон корупцијата

Неопходно е да се подигне антикорупциската и етичката свест кај структурите на управување, но исто така и кај сите вработени, бидејќи индивидуа со изграден интегритет е клучот во борбата против корупцијата.

- **Мерка 3.1. Проценување на проблемот и тестирање на нивото на знаење на вработените во областа на идентификуваните слабости**
- **Мерка 3.2. Спроведување самопроценка на работниот процес** и организација со цел да се подобри интегритетот преку внатрешно развиен прашалник.
- **Мерка 3.3. Воведување на систем за превенција** од злоупотреба од страна на вработените на официјалната информациска и комуникациска опрема.
- **Мерка 3.4 Годишно спроведување на анонимно тестирање** на вработените со цел да се утврди видот и обемот на незаконски активности во АПРЗ.

Активност 4. Справување со проблемот со незаконски активности

Создавање и унапредување на соработката помеѓу вработените во АПРЗ со членови на Министерството за внатрешни работи, судски органи и општината (на пр. Потпишување протоколи за соработка, формирање заеднички тимови со јасна поделба на одговорностите во суштински смисла, назначување контакт лица, постојана размена на информации, одржување на периодични состаноци и сл.) се со цел да се спречат незаконски активности.

Активност 5. Континуирана едукација и информирање на вработените за превенција и борба против корупцијата

- **Мерка 5.1. Воведување на задолжителна специјализирана обука на вработените** во областа на етика, финансиско управување,

внатрешен надзор и контрола, за проблемот со корупцијата и антикорупциските мерки итн.

- **Мерки 5.2. Изготвување на план за (интерна) едукација** на одредени работни места со цел да се информираат вработените за превенција и борба против корупцијата.
- **Мерка 5.3. Развој и имплементација на едукативни програми** за вработените со цел превенција и борба против корупцијата во АПРЗ.
- **Мерка 5.4. Редовно информирање на сите вработени** (преку внатрешни канали за комуникација) и јавноста (преку медиумите) за антикорупциските мерки.
- **Мерка 5.5. Подготовка на полугодишен (или годишен) извештај** за спроведувањето на програмата за спречување и борба против корупцијата во АПРЗ од страна на Антикорупцискиот тим задолжен за спроведување и координација на оваа програма.

4. Одговорност и процес на следење

За ефективна и ефикасна борба со корупција, АПРЗ треба да има и ефикасни и ефективни механизми за управување со процесот на следење и мониторинг на состојбата со корупцијата, како и за состојбите во однос на судир на интереси, интегритет и примање подароци, како аспекти кои се во директна врска со корупцијата.

За таа цел, АПРЗ има назначено лице одговорно за прашања од областа Интегритет и судир на интереси, чии податоци се јавно достапни на веб-страницата на министерството.

Секој сектор кој е надлежен за одредена активност, со утврдена динамика доставува извештај до лицето назначено за интегритет, примање подароци и судир на интереси, со цел да се има постојан увид и да се следи состојбата во АПРЗ во однос на овие аспекти, односно Антикорупцискиот план.

Дополнително на ова, по изготвување на нацрт-стратешки план и буџет, како и по потреба, во АПРЗ ќе се врши ревизија со цел објективно проверување на информациите и потврдување на нивната точност или потенцијална интервенција, односно корекција на одредени аспекти.

Преку овие механизми, меѓу другите, во АПРЗ се обезбедува ефикасен и ефективен процес на следење и мониторинг, се овозможува навремена детекција на недостатоци, доколку ги има, а дополнително, се минимизира потенцијалот за појава на судир на интереси и за примање подароци и се обезбедува начин на работење во кое се отсликува интегритет и професионализам.

Одговорното лице е надлежно за следниве активности:

- Изработка и ажурирање на АНТИКОРУПЦИСКИ ПЛАН
- Управување и координација на спроведување на антикорупциски активности
- Надгледување и оценување на спроведувањето на АКП
- Примање пријави и извештаи за неправилности и водење регистар
- Управување на проверките поврзани со незаконитости и неправилности
- Испитување на согласност со пропишаните мерки
- Повремено преиспитување на релевантните правни инструменти и административни мерки како би се проценила ефикасноста за спречување и борба против корупцијата.
- управување со приемот на неправилности
- примање на жалби и пријави од вработени, граѓани и други лица во врска со неетичко однесување на вработените и за промовирање на етичкото однесување во односите со вработените
- решавање на остварување на правото за пристап до информации, извршување на задачите за решавање на индивидуални барања и редовно објавување на информации, водење на Информативен каталог и официјалниот регистар на барања

Одговорното лице има обврска најмалку еднаш годишно да изврши анализа на спроведување на мерките од АКП и по потреба да предлага ажурирање на активностите и најмалку еднаш годишно да ја известува управата на АПРЗ за состојбата во спроведување на АКП.

Согласно потребите, одговорното лице може да предложи формирање на антикорупциски тим, за што директорот на АПРЗ донесува Одлука.

Антикорупцискиот тим по правило би го сочинувале раководителите на различни одделенија, со различни квалификации, посебно одделението за внатрешна ревизија, одделението за човекови ресурси и лицето задолжено за комуникации и информирање.

Со цел да се спречи корупцијата како системски проблем на институциите, антикорупциските активности мора да станат составен дел од нивното управување.

5. Заштита на вработените

Раководството на АПРЗ обезбедува заштита за вработените кои имаат разумна причина да се сомневаат во корупција или кои ги известуваат своите сомнежи пред одговорните лица во АПРЗ.

6. Известување

Одговорното лице во спроведувањето на мерките на овој план, ќе известува за применете барања, процедури и одлуки за остварување на правото за пристап до информации, примени претставки и спроведени постапки за испитување на основаноста на жалбите и други активности преземени од АПРЗ со цел намалување на ризикот од неправилности, измами и корупција.

Битола, 01.06.2021

Изготвил:

Директор/Drejtori

Elgafar Jusufi